

revoluciji iz 1776. Kad se u Kanadi takvi pozivi upućuju, forma prečesto biva satirična jadikovka koja govori da još uvek nismo, niti da ćemo se izvući ispod Amerikanaca ili Evropljana. To je stav koji pospešuje prizore razočaranja, očaja i bespomoćnosti; nacionalizam koji se pre diže iz reakcionarnih impulsa nego iz samosvesnog stupanja u svetu.

Ako kanadska književnost govori svojim glasom, koji je to glas? Ponovo preuzimam reči emiennog kandaskog kritičara Nortropa Fraja. I sam Fraj, uzgred budi rečeno, kada ukazuje na istražujuće i ograničavajuće forme mita i književnih arhetipova, možda jeste tipičan primer kanadske konzervativne književne imaginacije. U svojoj maloj knjizi, »Moderni vek« (*The Modern Century*), Fraj zapisuje:

»Kanadska književnost, čak i kad je najbesprekornija... izgleda da se neprekidno trudi da razume nešto što joj izmiče, razdražena osećajem da postoji nešto što treba pronaći, što još nije pronađeno, nešto za šta je svet previše bučan da bi čuo. Jedna od derivacija za reč Kanada je portugalski izraz sa značenjem »nema nikoga«. Etimologija reči Utopija vrlo je slična, pa je možda Kanada ideal bez ikoga u njoj. Kanada, kojoj dugujemo lojalnost, jeste Kanada koju nismo uspeali da stvorimo. To se odražava u našoj kulturi, ali nije postignuto u našem životu.« (1)

Imajte na umu ovaj nenametljivi glas, ovo mirno slavljenje kanadskog »nestvorenog identiteta« dok čitate priče iz ove antologije. Fraj na kraju predlaže da u svetu moćne politike »nestvoren identitet Kanade može, nakon svega, biti i ne tako loše nasleđe koje bismo poneli sa sobom«. (str. 123) Na mnogo ličnijoj i neposrednijoj društvenoj lestvici, pripovedač Morli Kalagen (*Morley Callaghan*) daje bitne oznake mladih našeg tehnološkog sveta ispunjenog informacijama, ukazuje na njihovu potrebu za pripovedačkom formom:

»(Oni) će biti prognani iz užasne prisile ka pripovedaču, tvorcu mitova, jer sada postoji svet u kome smo svi mi, koji pripada samo njemu. To je svet privatnosti, oblast skrivenih privatnih odnosa, glavo doba noći u srcu čoveka, koje nas sve tera u alkohol, drogu, samoubistvo.

Tehnologija može pobeđonosno odneti čoveka do Meseca, pa ipak, čovek nosi sa sobom sva svoja pitanja očaja i skrivenu usamljenost, bez obzira koliko daleko odleteo. Pošto se svaka umetnost mora baviti odnosom pojavnosti, i veliki pisac je zaokupljen odnosom čoveka u njegovom usamljeničkom, unutarnjem svetu.

Za razliku od psihoanalitičara, on mu daje formu i značenje; postavlja ga nasuprot večnosti; odvodi vas sa sobom u taj svet koji zaista jeste vaš sopstveni, iako se skrivate od njega. Iz tog sveta, on vas izdiže putem kontemplacije.« (2) Glas koji govori kroz Fraja i Kalagena govori mirnom, tihom svrshodnošću. Nije to sputan glas poraženih. Verujem da će ono što proizilazi iz ove antologije prevedene kanadske kratke priče biti mali trijumf i zadovoljstvo »pripovedača« koji postiže verbalni red u svetu ne baš tako lako pojmljivom.

(1) *Lament for a Nation* (Toronto: McClelland and Stewart, 1969), str. 74

(2) »In Defense of North America«, u *Technology and Empire* (Toronto: Anansi, 1969), str. 17

(3) Radi podrobnijeg razumevanja Frajovih »autonomnih« književnih struktura, videti njegov »Pogovor« knjizi »Književna istorija Kanade« (Toronto: University of Toronto, 1980) str. 6-7. Tu Fraj kaže mnogo određeno: »Fluid kulture, ili ma šta drugo što nas odvaja od prirode, sastoji se, između ostalog, od reči, a njegov verbalni deo jeste ono što ja nazivam mitologijom, ili totalnom strukturu ljudske kreativnosti koju prenose reči, sa književnošću u svom središtu. Ovakva mitologija pripada ogledalu, ne prozorskom staklu. Ustrojena je da sačini obruč oko ljudskog društva i reflektuje njegove nemire, a ne da direktno gleda u spoljašnju prirodu.« (str. 6-7) Ovaj transfigurativni svet »mi neprestano stvaramo, čak i kada ga poričemo, baš kao kad bi korralni kukac iznenada bio podaren dovoljnom svesnošću i vizijom da može biti u stanju da sagleda ostrvo kome pripomaže u formiranju.« (str. 25)

(4) Edgar Allan Poe, »The Philosophy of Composition«, u *The Norton Anthology of American Literature*, ur. Ronald Gottesman et al, 1st ed. (New York: Norton, 1979), str. 1321

(5) Aristotle, »Poetics«, u *Criticism*, ur. W. J. Bate, proš. izd. (New York: Harcourt Brace Janovich, 1970), str. 24

(6) Northrop Frye, »Conclusion« u *Literary History of Canada*, str. 830

(7) D. G. Jones, »Butterfly on Rock« (Toronto: University of Toronto, 1870), str. 110. »Kanadski« Zavet možda je imao više veze sa klimom i pejzažom, nego sa ma kakvim nacionalnim identitetom ili književnošću. Pogledajmo dva primera iz američke književnosti: u Hotornovoj fikciji divljena je podjednako zastrašujuća; ona je mesto neispunjene zabranjene ljubavi i mračno prirodno obitavalište zla. U priči Vile Katera o Eianu Fromu, granitni pejzaž i severnjačka zima u Novoj Engleskoj (kao i etika dužnosti i samoodricanja) takođe se udružuju ne bi li stvorili jedan »opsednut« narod, izoloan jedan od drugog, kao i od ma kakve nade u izobilje.

(8) Frye, »Conclusion«, u *Literary History of Canada*, str. 835

(9) Frye, »Clair de lune intellectuel«, u *The Modern Century* (Toronto: Oxford, 1967), str. 87-123

(10) Jim Iotz, *Northern Realities* (Toronto: New Press, 1967), str. 34

(11) Frye, *The Modern Century*, str. 122-123

(12) M. Callaghan, pozdravi govor prilikom primanja nagrade *The Royal Bank Award*, 15. juna 1970. Citirano iz *Sixteen by Twelve*, ur. John Metcalfe, (Toronto: Ryerson, 1970), str. 20-21

Preveo sa engleskog
Velimir Kostov

razgovori sa rut: farmerova priča

leon ruk

»Farmer se pojavio na vratima danas«, rekla mi je. »Bilo je nešto u vezi sa njim«, dodala je bezbojnim glasom, »što me nateralo da ga pozovem unutra.«

Nisam odgovorio. Uputio sam se pravo ormanu sa pićem i dobro nategao.

»Volela bih kad bi bar iz čaše pio«, prošaputala je.

»Da li je on pio iz čaše?« upitao sam. Seo sam u naslonjač, pogledao noge i zatvorio oči. »Lepo? Da li si se lepo provela?«

Ispustila je slabašan uzdah. Pogledao sam je. Oči moje žene su svetlucave; njene oči su ponekad jedino što se može videti na njoj. Takve su, rekao bih, usle usled strana i tvrdoglavog nadanja i zato što zna da je izgubila nešto što nikad više neće naći.

Dobrodošla, mislio sam da joj kažem, među ljudska bića.

»Uzeću sad čašu«, rekao sam, »kad ti želiš tako.« Ona ima srce, i druge organe, i udove, i glavu ljudskog bića; međutim, sve ono što ima neke veze sa mnom jeste to da sebe pronalazim u njenim svetlucavim, vodenim očima.

»Bio je ovde više od jednog sata«, rekla je. »Uvela sam ga u ovu sobu, ali sam osetila da mu je neprijatno, pa sam ga odvela u kuhinju.«

Nasmešila se tužno – takav je šarmer – i zadužila me sipavši dva prsta iz flaše.

Izuo sam cipele i zagledao se u svoja velika, kvrgava stopala. Moje velike, ružne noge.

»Ostavio je tragove na čilimu.«

»Zaista? Stvarno? Izgleda da mu sad ništa ne fali. Nikakva pretrpljena šteta. Jesam li u pravu?«

Prihvatio sam ona dva prsta i sve odjednom progutao, a zatim još vratio čašu. Njena ruka bila je hladna. Njene ruke su uvek hladne. Samo su njene oči tople. Njene duboke, tople, vodene, svetlucave oči.

»Još jednu?« rekla je.

Svakako. Svakako, Još jednu.

Upalila je stonu lampu. Već se smrkavalo napolju. Velik, mračan, ružan, surov svet.

Čuo sam kako je uzdahnula.

Proučavao sam lampu. Bacala je blagu svetlost, nežnu svetlost. Bacala je svetlost prema plafonu i podu – cev napravljena da curi na oba kraja. Ne volim to doba dana, taj čas kad se pali prvo svetlo. Ne volim zimu u ovom kraju sveta. Svetlost lampe je patetična; to je svetlost očajanja. Čini mi jedino još svesnijim samoće na svetu. Moje i njene. Ovih zgrada, širokih, praznih polja i stabala u zabranima, nekad živih. Svega onog što zima ubija.

»Još jednu, može, svakako. Zašto i ti ne popiješ? Živi pogibeljno. Rugaj se oštrici brijača.«

Stajala je na oko pola metra od mene uzmičući prema izlazu. Obučena za put. Dugi kaput dopirao joj je do pete.

»Izlaziš? Da obaviš poslove? Kućne poslove? Da popraviš ograde?«

Njene oči su treptale. To skoro nikad ne rade. Njene oči su nadvuvene, svetlucave; kad su zatvorene, mi oboje nestajemo.

»Izvini«, rekla je. Šapat. Stajala je sada pored ormana sa pićem stiskajući šake. »Da. Da. Misllila sam. Verovala da treba.«

»Lep?« pitao sam. »Da li je lep? Tvoj farmer? Prilično čudljiv, bez sumnje. Ostavio tragove na čilimu, je li tako? Da li je dao povoljnu vremensku prognozu? Oblačno? očekuju se pljuskovi? Nešto slično?«

Pokazala je rukom veliku vreću pored moje stolice. Džak od jute. Labavo zavezan na vrhu. »Doneo je to«, rekla je. »Mesečar«, rekao je. Poklon. Za nas. »Čemu služe susedi? To je rekao. Mesečar.« Ustuknula je nekoliko koraka. Spustila glavu. Stiskala šake.

Strah tera moju ženu da ledima pritiska zid. To, ili nada, tera je da uzmiče prema vratima. Ali, nemojte da se prevarite; nisam ja taj koga se ona boji.

»Još? Molim? Mogu li?«

Prinela mi je flašu. Old Bušmil, Old Bušmil je jedini viski koji pijem. Čovek ne može da postane alkoholičar sve dok ostane uz jednu jedinu marku i nikad ne drži više od jedne kutije u ostavi.

Napunila mi je čašu. Nagruta tako, sipajući, visokog okovratnika oko podignute glave, zaobljenih ramena, izgledala je više nego ikad kao neka dobra, mirna životinja koju su vratili u štalu sa na-

pornog rada u polju. Predivne, vlažne oči udaljene ne više od dužine ruke od mojih očiju. Predivne, da. I u toj polusvetlosti tajanstvene, kao maglovito, snažno i raskvašeno hladno svetlo naših planinskih vrhova pred zoru. Tako lepe, a tako hladne, da biste mogli da se zakunete kako nešto drugo od krvi teče njenim venama. Tečna zemlja. Smrzavajuća nekako, kao Huan de Fuka tesnac koji nas zatvara. Kao nešto što je preostalo iz davnine pošto su hladne vode ovih mora postale umorne.

»Treba samo da kažemo,« rekla je.

Njen glas mu uplašio. Bila je dole, pored mene, kopajući po vreći.

»Samo da kažemo«, ponovila je. »Ako želimo još.«

Zurio sam sa njom u mračnu vreću. Bila je puna krompira, bez ikakve sumnje. Sveži mesečar sa blatom koje se i dalje držalo; meso izrezano ubodima. Izmerio sam težinu podigavši vreću. Moja je žena posmatrala moje lice. Njene večne, vlažne, blažene oči. Majka Isusova, žena Jozefova. Nevesta ostrizenog jagnjeta. Sve istovetnosti drugorazredne. Moja odabrana.

»Oko deset funti«, rekao sam. »Dva dolara na pijaci. U sezoni, naravno. Ove godine jedino. Dodaj dvadeset posto za sve iduće godine. Nabavi ih dok možeš«. Namrštio sam se. Namignuo. Ja sam se nasmejao. Nije uzvratila osmeh. Majka Isusova, žena Jozefova, nevesta jagnjeta – nikad se ne smeje. Nema razloga. Smejanje košta koju paru više. Smejanje je nisko prioritarna stvar – nema snabdevenosti, nema potražnje. Na odmoru je, napustilo grad.

Udahнула je iz vreće. »Zemlja«, promrmljala je. »Crnica.« I nasmejala se.

Prolazila je kroz sobu navlačeći zavese, paleći sva svetla. Posle izvesnog vremena, poredak se nikako ne menja. Ja ovde postajem udaljen od sveta. Ništa ne ulazi unutra, osim što kuca na vratima. Mnogo ne ude ni tada. Čovek sa đakom krompira.

Namestila je jastuk iza moje glave.

Stavila muziku na kotur: Etida: Psalm smenih večeri.

Zatvorio sam oči.

»Eto«, rekla je. »Sve što želiš u životu.«

Sedeo sam kao po komandi sećajući se jednog detalja iz mog ranog i nečistog detinjstva. Dečaka koji puzi iza kuće da se sakrije od znanih i nezvanih strahova. Čuči u rupi koju su psi izrovali. Posmatra očičeno dvorište, trošne kokošinje i štale.

Izmaglicu udaljenih polja. Čeka koske.

»Doneću ti večeru«, moja žena je rekla. »Zatim idem.«

Vrata su se zatvorila i ja ostao sam.

Kroz prozor pored, predivno izrezan uz veliku cenu u zidu od crvene opeke bacio sam pogled na svoje uzano dvorište. Ja zelenim u zimu. Moje drveće potkresano. Čovek bi mogao da igra bilijar na mom travnjaku. Moj mali Pan, čak i kad je sneg, nastavlja da mokri u svoju mahovinom zraslu zdelicu. Gledao sam u široko prostranstvo mog suseda. Pored njegovih trošnih kokošnjaca i štala. U izmaglicu udaljenih polja. Podigao sam flašu da mu nazdravim.

»U tvoje zdravlje, farmeru«, viknuo sam. »U zdravlje još jedne bogate žetve iduće godine!«

Već koliko godina sam do sada slušao vetar kako šušti kroz njegov osušen kukuruz? Gledao ga na kolenima na prvi znak slane kako rasprostire beli muslin preko razbarušene zemlje. Samotna prikaza Sudnjeg dana, koja prati ralo i isplaženi jezik bika. Seče i prevrće korov.

Čujem majku kako nas zove. Krompiri ključaju. Peršun isekan. Sto pristavljen.

Maslac se topi na predivnim komadima.

Sedim sa braćom i sestrama na gruboj dasci, laktovi nam na stolu, čekamo svoj red, čekamo onaj trenutak kada će se molitva završiti.

Nabadam krompir i lomim ga na tanjiru.

»Ukusno. Ovo je stvarno ukusno«, kažem.

Zurim niz sto. Zurim u majčine svetlučave oči. »Farmer uvek ostaje farmer«, kaže ona. »Niko od vas nikada neće napustiti ovo mesto.«

Preveo Velimir Kostov

LEON RUK (LEON ROOKE) rođen je 1934. u Severnoj Karolini (SAD). Od 1969. godine ovaj interesantni kanadski pisac živi na ostrvu u Tihom Okeanu, glavnom gradu Britanske Kolumbije, Viktoriji. Tu piše i stvara. Predavao kreativno pisanje na američkim i kanadskim univerzitetima. Pored kratkih priča, piše i drame. Često piše pod pseudonimom. Poznate knjige kratkih priča su mu: *One Home Sleeps in the Yellow Bed* (1968), *The Love Parlour* (1977) i *The Broad Back of the Angle* (1977). Napisao je novelu *Vault* (1974). Dobio je nekoliko nagrada, među kojima je i *Canadian - Australia Literary Prize* (1981).

lovac na jelene

dejvid helvig

Stojeći kraj otvorenog prozora i udišući mokar vazduh, ona iskosa pogleda knjige na polici kraj svoje glave. Odabra jednu koja joj se učini poznatom i zadržala je u rukama posmatrajući svetlo daleko iznad grada. Njen brat je mirno ležao.

»Da li nekad prestaješ sa pićem?« upita.

»Ne«, odgovori joj brat sa kreveta.

»Ko te danas doveo kući?«

»Neko od mojih prijatelja.«

»Na svom spisku još nemaš ni jedno hapšenje?«

»Nemam. Izgleda da moj mladički šarm ukida takvu policijsku meru kao neosnovanu.«

»Nekada sam želela da idem u školu u gradu kako bih mogla da se brinem o tebi i dovodim te kući.«

Ketrin spusti pogled na knjigu i otvori je. Na prvoj stranici bila je posveta »Oku Sokolovom od Čingačuka.«

»Ja sam verovatno jedini student prava u ovom gradu koji ima celokupna dela Fenimora Kupera. Sve dobre knjige koje imam, ti si mi dala,« kaza Majk.

Ketrin ponovo pogleda kroz prozor prema pokretnim svetlima ispod brda. Priseti se vremena kada su bili kod kuće, kada je sakrivala svog pijanog brata.

»Ta zgrada sa crvenim znakom je Park Placa,« reče brat. »Zgrada je kao semafor. Zimi crvena da bi te zagrejala, leti plava da bi te rashladila. Stvarno zgodna stvar. Samo, izgleda da još nisu ukapirali da je sada proleće.«

Knjiga podseti Ketrin na ono vreme kada je prvi put u životu kupila karmin. Prodavac u dućanu bio je ljubazan, nije se šegačio niti je zadirkivao. Spustila je dva novčića od 25 centi na tegzu, u nekakvom maniru za koji se nadala da odaje iskusnu osobu, uzela kutijicu i kusur od 1 centa i pažljivo i polako izišla iz dućana.

»Da ti sipam piće, Keti?« upita Majk. »To je gotovo sve što ti mogu ponuditi.«

»Majk, zašto je ona došla kod mene?«

»Imaš privlačnu facu.«

Približivši se kući, sa karminom, uvukla je ruku u džep od jakne kako bi ga sakrila pre nego što ude.

»Ketrin,« pozvala je majka kad je ušla.

»Da?« Majka se pojavila u dnu predvorja.

»Nećeš nikome da ispričaš o onome što sam ti govorila da te muči?«

»Neću.«

»Možda te to ne zadesi još dugo. Neke devojčice su starije od drugih. Ali kad se to dogodi, znaćeš da postaješ žena, a to je nešto zaista divno.«

»Jeste, mama, znam.« Požurila je na sprat u svoju sobu i zatvorila vrata. Uverivši se da je sve mirno, izvadila je karmin iz džepa i namestila se pred ogledalom kako bi isctala tamnocrvene krugove na obraze i velike mrlje na čelo. Karmin je počeo da se mrviti kad je jače pritisnula. Završavajući šminkanje, postavila je krupne tačke na nos i bradu. Pregledavši pažljivo svoj novi izgled u ogledalu, sakrila je karmin u fijeku i iskrkala se iz kuće požarnim stepenicama.

»Možda ima nešto za jelo u fižideru,« kaza Majk, ali Ketrin se ne osvrnu sa prozora.

»Šta nameravaš da uradiš?« upita ga.

»Da se dovoljno istreznim da bih se izvinio, a posle dovoljno napijem da bih zaboravio.«

»Ona te voli.«

»Šta ja tu mogu.«

»Zašto si odabrao baš jednu od mojih prijateljica?«

»Uvek sam se divio tvom ukusu. U početku sam mislio da je kao ti. Nije, međutim. Nimalo.«

Dok je hitala požarnim stepenicama sa karminom na licu, pažljivo je osluškivala kako je majka kojim slučajem ne bi presrela. Stigla je bezbedno do zadnjeg izlaza i potrčala kroz dvorište.

»Oko Sokolovo«, pozvala je. »Oko Sokolovo!«

Nije bilo odgovora iz kućice na drvetu.

»Ja sam. Čingačuk.« Uspuzala se uz stablo i zalupala na vratima. »Oko Sokolovo,« pozvala je, »ja sam, Čingačuk. Hajde, otvori. Nema Mingosa u blizini. Sve je mirno.« Skočila je na zemlju kad su vrata na kućici počela da se otvaraju. Na njima se pojavio Majk.

»Zar ne umeš da budeš mirna, pokušavamo da radimo. Šta ti je to sa licem?«